

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

Motivace dospělých k dalšímu studiu a překážky s
tím spojené.

Bakalářská diplomová práce

Autor: Jakub Krčál
Vedoucí práce: doc. Mgr. Bubík Tomáš Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma

„Motivace dospělých k dalšímu studiu a překážky s tím spojené“ vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne

Podpis.....

Anotace

Hlavním tématem této bakalářské práce je Motivace dospělých k dalšímu studiu a překážky a zábrany, kterým musí čelit. První část práce je teoretická a druhá má empirický charakter.

Cílem teoretické části je tedy charakterizovat potřebnou motivaci ke vzdělávání u dospělých jedinců studentů andragogiky. Zda jde o možný kariérní postup díky zvýšení vzdělání a s tím související vyšší příjem, přímý či nepřímý nátlak blízkého okolí nebo jen osobní uspokojení z nabytí znalostí. Zjistit, zda a do jaké míry má podporu rodiny, partnera či zaměstnavatele. Jak je student schopen uspořádat svůj čas a skloubit rodinu, práci, studium a jiné volnočasové aktivity. Do jaké míry je pro něj studium finančně zatěžující.

Praktická část se věnuje identifikaci hlavních a nejčastějších motivů pro studium na vysoké škole a zjistit, do jaké míry hraje roli motivace k získání vyšší pozice v zaměstnání a zda je největší překážkou právě skloubení studia a zaměstnání. Data průzkumu byla získána formou dotazníkového šetření mezi studenty kombinovaného studia andragogiky a v závěru práce jsou výsledky vyhodnoceny.

Klíčová slova:

Dospělost, studium, vzdělávání, motivační teorie, motivace ke vzdělávání

Abstract

The main topic of the bachelor thesis is The motivation of adults to further study and the obstacles they have to face. The first part of the thesis is theoretical and the second is empirical.

The aim of the theoretical part is to characterize the necessary motivation for education between adult students of andragogy. Whether it is a possible career progression thanks to increased level of education and the associated higher income, direct or indirect pressure from people around or just personal satisfaction from acquiring knowledge. To find out whether and to what extent student has the support from family, partner or employer. How the student is able to manage time and balance family, work and other leisure activities. To what extent is studying financially burdensome?

The practical part is dedicated to identifying the main and most common motives for studying at university and to find out to what extent motivation plays a role in obtaining a higher job position and whether balancing studies and work is the biggest obstacle. The data was obtained in the form of a questionnaire survey among students of combined study of andragogy, and the results are evaluated at the end of the work.

Key words:

Adulthood, study, education, motivational theory, motivation for education

Obsah

ANOTACE	3
ABSTRACT	4
ÚVOD	6
VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	7
PEDAGOGICKÁ PSYCHOLOGIE DOSPĚLÝCH	7
VÝVOJ NÁZORŮ NA UČENÍ	8
<i>Behaviorismus</i>	8
<i>Celostní a kognitivní orientace</i>	9
<i>Sociální učení</i>	9
<i>Humanistická psychologie</i>	10
<i>Celoživotní vzdělávání dospělých</i>	10
FORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	12
NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	12
INFORMÁLNÍ UČENÍ	13
MOTIVACE	14
MASLOWOVA TEORIE POTŘEB	15
VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ MOTIVACE	17
MOTIVACE DOSPĚLÝCH KE VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ	17
MOTIVACE PODLE ZISKU.....	18
<i>Bezprostřední zisky</i>	18
<i>Krátkodobé zisky</i>	18
<i>Dlouhodobé zisky</i>	19
BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	19
DEMOTIVACE	19
BARIÉRY A PŘEKÁŽKY VE VZDĚLÁVÁNÍ.....	20
PRAKTICKÁ ČÁST	22
VÝZKUMNÉ OTÁZKY	22
VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY	23
VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	24
ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	41
ZÁVĚR	43
LITERATURA	45
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	47
PŘÍLOHY	48

Úvod

V dnešní moderní a dynamicky se rozvíjející společnosti je víc než kdy jindy kladen důraz na vzdělávání, osvojování nových znalostí a dovedností a prohlubování již nabytých vědomostí. Formální vzdělávání hraje důležitou roli při výběru zaměstnání a uplatnění na trhu práce a pro mnoho lidí se proces vzdělávání s příchodem do zaměstnání neukončuje. Vzdělávání a studium vysoké školy je stále častěji předmětem zájmu dospělých zaměstnanců firem, státních i nestátních institucí, pracovníků ve veřejné správě či integrovaném záchranném systému.

Formální vzdělávání je otázkou volby a priorit daného člověka. Pro určitou část lidí je myšlenka, znova nastoupit do vzdělávací instituce, nepřestavitelná. Tito lidé nemají potřebu, chuť či důvod vzdělávat se. Na druhé straně tu jsou lidé, kteří mají potřebnou motivaci a určité důvody, proč si prohlubovat své dosavadní vzdělání. Studium ovlivňuje prakticky celý náš život, formuje naše názory a hodnoty. Rozhoduje o tom, jakým způsobem nahlížíme na svět kolem nás, na řešení problémů a konfliktů.

Co je tedy hlavní motivací pro pokračování ve studiu? Vzdělání samo o sobě nezaručí úspěch na trhu práce, ale může být jistým usnadněním a zvýhodněním při postupu v kariérním žebříčku. Jaké jsou tedy hlavní důvody pro podání přihlášky na vysokou školu a co je hlavním motivem dospělých opět pokračovat ve vzdělávání?

Vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých je součástí celoživotního vzdělávání, učení a celého vzdělávacího systému. Můžeme jej definovat jako „vzdělávací proces, který zahrnuje veškeré vzdělávací aktivity uskutečněné dospělými jedinci v rámci formálního i neformálního vzdělávání“. (Veteška, 2016, s. 88) Jak již bylo zmíněno v úvodu, v dnešní době je více než kdy jindy kladen mnohem větší důraz na vzdělávání a prohlubování vědomostí a znalostí a pokud se chce člověk na trhu práce kvalitně a výhodně prosadit, je potřeba, aby se průběžně vzdělával.

Dle Knowlese (1984) jsou dospělí zvyklí na sebeřízení a čekají, že mají přebírat odpovědnost za své vlastní činy a rozhodování. Při tvorbě vzdělávacího programu určenému dospělým je proto potřeba dbát následujícím zásadám. Dospělí potřebují vědět, proč se mají učit. Dále se potřebují učit na základě dosavadních zkušeností. Přístupují k učení jako k řešení problém. Učí se nejlépe, má-li pro ně dané téma smysl a význam.

Pedagogická psychologie dospělých

Pokud hovoříme o práci s dospělými jedinci, ať už v oblasti vzdělávání nebo výchovné práce, je potřeba mít alespoň základní přehled o jejich psychice a o možnostech, jakým způsobem je ovlivňovat a působit na ně v pozitivním slova smyslu. Pedagogická psychologie dospělých si klade v tomto ohledu za cíl získat poznatky o tom, jak na dospělé jedince působí výchova, prostředí vzdělávání jako takové. Zkoumá, jak se člověk pod vlivem těchto procesů rozvíjí a jak ho to mění. Z hlediska vzdělávacích procesů: „sledujeme motivy, podmínky, průběh a výsledky učení. Specifikuje věkové, sociální a profesionální zvláštnosti dospělých.“ (Kompendium psychologie dospělých, Hartl, 1999, s. 11) Zohledňujeme zde a bereme v potaz určité věkové a individuální odlišnosti.

Vývoj názorů na učení

Chceme-li se zabývat problematikou vzdělávání dospělých v konceptu celoživotního vzdělávání, musíme se nejprve zamyslet nad vývojem jednotlivých teorií s názorů, které se v průběhu let formovaly. Zaměříme-li se podrobněji na výzkumy, které se touto problematikou zabývaly, tak zjistíme, že prvotně byly zkoumány vztahy mezi smysly člověka a jeho nervovým systémem. Bylo zjištěno, že vnější podněty, které působí na jedince, způsobují nervové impulzy v mozku a dále je zpracovává nervová soustava. Tato mozková činnost byla pojmenována jako učení. Můžeme tedy říci, že k samotnému procesu došlo tak, že určitá vnější (podnětová) situace zapůsobila na člověka (subjekt) a jeho činnost se změnila od daného okamžiku. Tato konkrétní změna je právě onou položkou, které potvrzuje, že došlo k učení. Rozlišujeme mnoho forem učení od těch jednodušších, až po ty složitější. V definicích, které se zabývají učením, převládá názor, že učení se považuje za změnu chování, která je ale podmíněna získáváním a zkušeností a nelze jej zaměňovat se změnou chování způsobenou například zráním jedince. Z hlediska teorií můžeme učení dělit do těchto kategorií:

Behaviorismus

Jeho zakladatelem byl J. B. Watson, autor manifestu behaviorismu: Psychologie, jak ji vidí behaviorista z roku 1913. Stanovil, že konkrétním objektem zkoumání je pouze pozorovatelné chování, ale ne prožívání. Dále, co se jedinec učí je definováno prostředím, ne konkrétním učícím jedincem a pro učení samotné je hlavní asociace a posílení. Jeho teorie vycházely z Pavlovových pokusů.

Jeho teorie byla později zkoumána a podložena na experimentu s devítiměsíčním dítětem Albertem z roku 1920. Chlapec, který nejprve neměl strach z malých zvířat, za sebou v okamžiku, kdy chtěl pohladit bílou myš, uslyšel silný uder kovovou tyčí. Opakováním pokusu se u něj vytvořil

reflex, kdy se chvěl a plakal, jakmile myš uviděl. Podobná reakce se později přenesla i na jiná zvířata jako byl například králík či malý pes.

Watson posléze pronesl svou známou věť: „Dejte mi tucet zdravých, dobře rostlých dětí a místo, kde bych je vychovával a ručím za to, že z kteréhokoli z nich vychovám specialistu dle vlastní volby: lékaře, právníka, umělce, obchodníka, žebráka i zloděje, bez ohledu na jeho vlohy, sklony, schopnosti, zájmy a rasu jeho předků.“

Celostní a kognitivní orientace

Jedním z kritiků behaviorismu byl psycholog H. B. Bode. Nesouhlasil s tímto směrem kvůli úzkosti, s jakou se zaměřoval behaviorismus na jednotlivé reakce a soustředěnost jen na vnější projevy a chování. Bode se zaměřil více na celek než na jednotlivé části. Za důležité považoval spíše myšlení a vnímání jedince než jeho vnější projevy chování. Snažil se prokázat spolu s dalšími německými autory (Wertheimer, Koffka, Krueger), že se učení uskutečňuje vhladem a ne podmiňováním nebo pokusem a omylem.

Jedním z prvních důkazů byl pokus doktora Köhlera na šimpanzovi Sultánovi na ostrově Tenerife, kde měli Němci založenou výzkumnou stanici. Šimpanz byl v kleci a mimo jeho dosah byl umístěn objekt zájmu-banány, na které nedosáhl. Banány byly buď položeny tak, aby na ně nedosáhl, nebo byly přivázány ke stromu. Po prvních marných pokusech zvíře pochopilo, že musí využít tyče, aby banány přitáhlo, nebo vyskočit na bednu, aby na ně dosáhl. Jednalo se tedy o propojení jednotlivých kroků mezi sebou.

Sociální učení

Teorie sociálního učení říká, že tím, jak pozorují lidé ostatní, učí sami sebe. H. L. Miller a J. T. Dollardve čtyřicátých letech zkoumali, jak se lidé učí pozorováním a došli k závěru, že samotné pozorování nestačí, ale musí být napodobeno a posíleno. Pokud podmínka není splněna, nedojde k učení. Tahle představa byla tedy ve shodě s behaviorální teorií učení.

Až v šedesátých letech se teorie oddělila až pracemi A. Bandury, který se více zaměřil na pozorování a kognitivní procesy než na výsledné chování.

Jednalo se o tzv. učení observační. Podle Bandury je učení pevně spjata se sociální situací. Jinými slovy, lidské chování, učení a osvojování různých znalostí a dovedností dochází prostřednictvím interakce s jinými lidmi. Tento typ učení je důležitý především v rámci vzdělávání dospělých. Při vysvětlení učení je potřeba uvažovat s více faktory, nejen s vnějším chováním, vnitřními psychologickými procesy či osobností člověka.

Humanistická psychologie

Díky Freudovi, jeho učení a pozornosti, která byla věnována výzkumu emocí a kognitivním procesům, vznikla východiska této humanistické teorie. Humanisticky zaměření psychologové se ale neztotožňují s přístupem behavioristů ani klasických psychoanalytiků. Odmítají představu, že chování je předem jasně dané, ať už je to způsobeno vlivem prostředím či podvědomím. Lidé mohou svobodně rozhodovat o svém životě, jednají svobodně a veškeré lidské chování je lidskou volbou. (Kompendium psychologie dospělých, Hartl, 1999, s. 20)

Dle A. Maslowa a C. Rogerse nejsou lidé svázáni žádnými hranicemi pro svůj osobní rozvoj a růst. V jejich učení se klade důraz na vnímání, zaměření na vlastní zkušenost, a především na schopnosti a vlastnosti, se kterými se člověk narodil. Důraz se tu klade především na sebeřízené učení.

Celoživotní vzdělávání dospělých

Dle Rabušicové a Rabušiceje jedna z hlavních a základních charakteristik celoživotního učení to, že vzdělávání není vnímáno omezeně jen na konkrétní fázi života-na docházky do školy, ale trvá soustavně po celý život. Právě díky tomu uvažujeme o rozvoji dalšího sektoru vzdělávání pro dospělé, kteří již opustili školu a dovršili základní vzdělávání. Je však zapotřebí, aby se transformoval přístup tradiční školy, která již nemá předávat jen a pouze určitý objem dovedností a znalostí, ale především

vytvářet hlavní dovednosti pro samostatné učení a dodat potřebnou motivaci a chuť samostatně se vzdělávat a být zodpovědný za svou vlastní vzdělávací cestu.

O vzdělávání se nejedná jen v konkrétních vzdělávacích institucích a zařízeních, ale o všechny typy a podoby učení bez ohledu na prostředí a místo, kterým může být i domov, pracoviště dospělého, prostředí města či obce. Všechny varianty a způsoby učení nám vytvářejí celek, který umožňuje rozmanité přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a díky němuž může dospělý získat kvalifikace a kompetence nejrůznějšími cestami kdykoli během života. Jedná se též o poskytování příležitosti k vzdělávání pro všechny bez rozdílu věku, bez ohledu na nadání, postavení či zájem. Můžeme to tedy označit změnou v rámci vzdělávacího procesu v orientaci na vycházení vstříc různým potřebám a odlišným zájmům a schopnostem vzdělávaných.

V posledních desetiletích dominuje pedagogickému a andragogickému uvažování koncept celoživotního vzdělání o rozvoji člověka. Týká se programování dokumentů vzdělávací politiky a ovlivnil také rozlišování různých forem vzdělávání a učení. Vznikl koncept formálního, neformálního a informálního učení. Tyto formy celoživotního učení rozlišuje např. A Memorandum on Lifelong learning (2000) podle těchto základních kategorií.

Formální učení můžeme považovat za efektivnější, pokud se jedná o vzdělávací funkci kognitivní, abstraktní či hodnotící a nejlépe tehdy, jestliže je prezentováno školním vzděláváním. Neformální učení je efektivnější tehdy, jestliže vzdělávací funkce je psychomotorická, konkrétní a orientovaná na dovednosti člověka. Pojem informální učení můžeme považovat za efektivnější, jestliže jeho funkcí je efektivní učení, které je vztažené k hodnotám a k přesvědčením. Zahrnuje sociokulturní učení v rodině, mezi vrstevníky a v komunitě. (Colleta, Tuijnman, 1996, s. 22-27)

Můžeme tedy říct, že první typ nám pomáhá vytvářet a hromadit znalosti, druhý typ nám pomáhá zlepšovat praktické dovednosti, které jsou potřebné pro různé aktivity a poslední typ posiluje naše emoce. Podle Colleta tedy vyplývá z těchto definic tří typů, že je nelze vnímat odděleně, ale naopak se celý život prolínají a navzájem působí na sebe navzájem.

Formální vzdělávání

Vede k získání diplomů a kvalifikací v rámci formálního vzdělávacího systému. „Formální vzdělávání je realizováno ve vzdělávacích institucích, zpravidla ve školách. Jeho funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby hodnocení jsou vymezeny právními předpisy. Zahrnuje získávání na sebe zpravidla navazujících stupňů vzdělání (základního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání v konzervatoři, vyššího odborného vzdělání, vysokoškolského vzdělání), jejich absolvování je potvrzováno příslušným osvědčením (vysvědčením, diplomem apod.)“ (Strategie, 2007, s. 9).

Jeden z rysů minulého vzdělávacího systému v České republice byl fakt, že prakticky většina vzdělávání probíhala v mladém věku a bez přerušení. Pakliže člověk z určitého stupně vzdělávacího systému vystoupil, ve většině případů se do něj již nevracel. Mezi výjimky patřilo večerní studium pro dokončení středoškolského vzdělání a dálkové studium na vysokých školách. V dnešní době se ve vyspělejších zemích postupně začíná tvořit nový vzorec vzdělávacího systému. Současným trendem již není přímý přechod ze vzdělávací instituce na trh práce, ale jedná se o komplikovanější proces, kdy se kombinuje vzdělávání, práce a další vzdělávání (OECD, 2008).

Neformální vzdělávání

Jedinec průběžně získává vědomosti, dovednosti a kompetence, které mu mohou pomoci v postupu v kariérním žebříčku, také zlepšit jeho společenské nebo pracovní uplatnění. „Neformální vzdělávání je poskytováno v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, nestátních

neziskových organizacích, ve školských zařízeních a dalších organizacích.” (Strategie, 2007, s. 9). Řadíme mezi ně veškeré volnočasové aktivity pro děti a mládež, které jsou ale zároveň organizované, naučné kurzy a přednášky týkající se výuky cizích jazyků, počítačové kurzy a rekvalifikační kurzy. Pro to, aby se dalo označit vzdělávání jako formální, je zapotřebí, aby byla splněna jedna zásadní podmínka, a to je přítomnost lektora nebo vyučujícího.

Děje se zároveň vedle formálního vzdělávacího systému, nevede k získání vyššího stupně vzdělání, je poskytnuto v rámci pracovního zařazení nebo v rámci aktivit občanské společnosti.

Informální učení

Je přirozenou součástí našeho každodenního života, nemusí se zpravidla jednat o cílené a záměrné učení, ani jednotlivci samotní nemusí uznávat tento proces za něco, co jim přispívá k rozšíření znalostí a dovedností. „Je chápáno jako proces získávání vědomostí, osvojování si dovedností a kompetencí z každodenních zkušeností, kdy učící se nemá možnost ověřit si nabyté znalosti (např. televizní jazykové kurzy). Na rozdíl od formálního a neformálního vzdělávání je neorganizované, zpravidla nesystematické a institucionálně nekoordinované“ (Strategie, 2007, s. 9).

Téma informálního učení je problematické samo o sobě z toho důvodu, že přesnou míru a obsah či kvalitu učení nelze jednoduše ověřit. Z definice samotného informálního učení vyplývá, že se informální učíme prakticky všemi aktivitami neustále, ať už si to uvědomujeme, či nikoli. Považujeme jej za jeden z nejstarších způsobů získávání znalostí již z dob před vznikem a rozvojem školních institucí, kdy se dovednosti a znalosti dědily v rodinách z otců a matek na syny a dcery. Lidé měli přehled o dovednostech a znalostech mezi sebou navzájem a věděli, v čem kdo vyniká a učili se při práci napodobováním mistrů, řemeslníků či svých rodičů. V méně vyspělejších zemích má dodnes mezigenerační přenos informálního učení velkou váhu.

Informální učení je na stejné úrovni jako formální a neformální učení, přestože nejsou jeho hranice, definice a způsoby hodnocení tak jednoznačné, jako u předchozích dvou typů učení. Potenciál informálního učení je v životě dospělých obrovský, protože pomáhá ve všech fázích a etapách života získávat, zdokonalovat a doplňovat vědomosti a znalosti, které mohou být užitečné pro kariérní rozvoj, duševní rozvoj či osobní život.

Rozdělením procesů učení do těchto teorií lze lehce nastínit, jak široký a obsáhlý je pojem celoživotní vzdělání. Člověk se vzdělává a získává znalosti po celý život a nelze tvrdit, že jakmile jednou opustí určitý stupeň vzdělávacího procesu (formálního), nepokračuje ve vzdělávání nebo se do něj nelze vrátit. Tyto tři procesy učení by se společně měly ovlivňovat a doplňovat se navzájem, aby tvořili kompletní proces celoživotního vzdělání. Nicméně v naší společnosti, jsou stále velké bariéry jako například nedostatek motivace či sebedůvěry. (Rabušicová, 2008, s. 59).

Motivace

Motivaci můžeme chápat jako určitý prvopočáteční impulz, z něhož pramení naše vlastní chování a díky němuž lze toto jednání vysvětlit (Oka, 2005, s. 330-335). Howard (1989) chápe motivaci jako základ úspěchu, který daný jedinec očekává jako formu odměny za to, že se začne vzdělávat. Právě tato očekávaná odměna dodává energii. Konkrétní směr tomuto jednání potom dodává to, jakou hodnotu připisuje dospělý různým cílům. Aby bylo možné přesně popsat a vysvětlit motivaci dospělých ke vzdělávání, je nejprve nezbytné si určit, jaký benefit ve vztahu k němu očekávají a jakou mu přisuzují hodnotu.

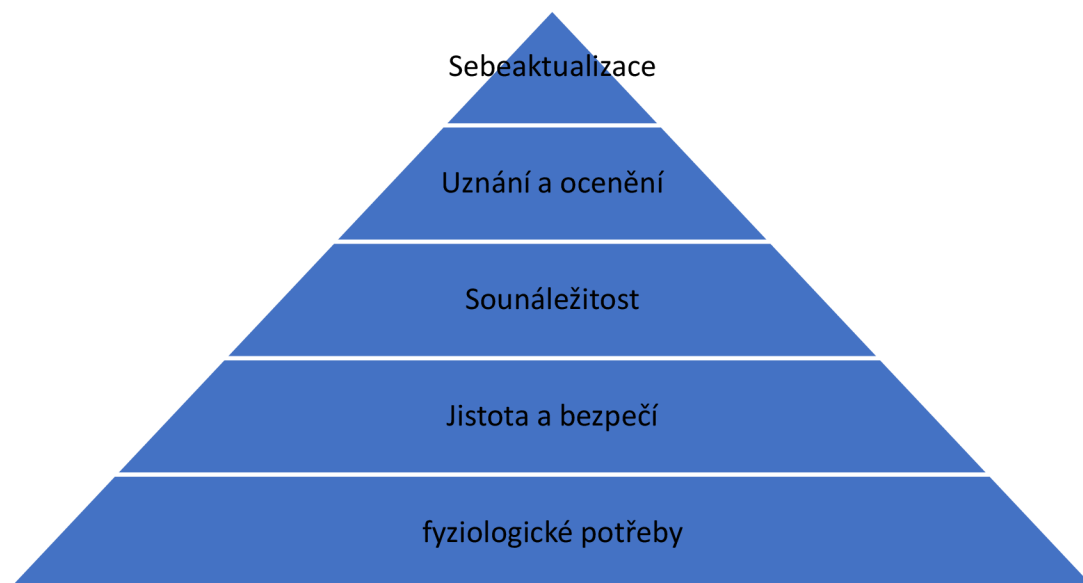
Rozlišujeme dva druhy motivace. Motivaci vnitřní a motivaci vnější. Vnitřní motivace vychází přímo z jednotlivce, kdy nalézá v dané vzdělávací aktivitě radost a shledává ji příjemnou. Naopak vnější motivace je často chápána jako výsledek nejrůznějších vnějších tlaků. Daný jedinec vstupuje do vzdělávání, přestože to nemusí být jeho osobní přání (Graham et. Al., 2002).

Maslowova teorie potřeb

Abraham Maslow zformuloval pět kategorií potřeb a vytvořil pyramidový hierarchický systém, který je znám jako Maslowova pyramida potřeb. Podle něj se tedy dělí lidské potřeby na tyto druhy:

- První jsou všechny fyziologické potřeby, jakými jsou základní potřeby pro fungování lidského těla, jako je příjem potravy a tekutin. Potřeba spánku a odpočinku.
- Další jsou potřeby jistoty a pocitu bezpečí. Emocionální a fyzické bezpečí je pro člověka stěžejní.
- Potřeba sounáležitosti. Člověk má potřebu patřit do určité skupiny lidí, chce být milován a mít dobré a kvalitní vztahy s jinými lidmi kolem sebe.
- Potřeba uznání a ocenění. Každý člověk potřebuje někdy cítit uznání ostatních lidí a důležitá je i potřeba cítit uznání sám nad sebou.
- Potřeba sebeaktualizace. Jedná se o potřebu člověka, kdy dochází k jeho uplatnění, rozvinutí všech jeho schopností a dovedností.
- Dané uspořádání je seřazeno od nejnižších potřeb k těm nejvyšším, jinými slovy dochází k uspokojení potřeb postupně. Po těch nejnižších fyziologických potřebách nastupují ty další vyšší potřeby a motivace člověka trvá, dokud nedosáhne vytyčeného cíle. Různí lidé mají různé potřeby, které se mohou lišit a jejich důležitost se mění a kolísá na základě vlivu okolí, společnosti a dalších jiných podnětů. (Zuzana Dvořáková a kol., Management lidských zdrojů, 2007)

Obrázek č. 1 Maslowova pyramida potřeb

Z výše uvedeného obrázku je patrné, že na prvním místě je zajištění fyziologických potřeb, které se vzděláváním jako takovým nemají mnoho společného. Nicméně pocit jistoty a bezpečí již do jisté míry ovlivňuje ekonomická situace člověka a sociální status a to již se vzděláváním souvisí. Člověk může svým vzděláním ovlivnit to, jakou práci bude vykonávat a tím pádem, jaké bude jeho finanční ohodnocení. Pocit bezpečí a to, že má jedinec dostatek prostředků na to, aby byly pokryty veškeré jeho potřebné životní náklady. To vše se odvíjí od vzdělání a uplatnění na trhu práce.

Ve společnosti stejně starých lidí a v kolektivu studentů má pocit sounáležitosti, stejně tak uznání a ocenění se mu může dostat během let studia a po absolvování školy. Pokud jedinec úspěšně zvládne vysokou školu, může čekat povýšení či zlepšení finanční situace právě jako formu uznání. A samozřejmě vrchol pyramidy tedy to, že člověk uplatní své schopnosti, talent a výdrž během studia a překoná sám sebe, se dá považovat za velkou motivaci.

Vnitřní a vnější motivace

O vnitřní motivaci mluvíme tehdy, pokud vychází z touhy dosáhnout určitého konkrétního cíle z osobní pohnutky daného člověka. Právě tato motivace je považovaná pro učení za nejpřínosnější. Motivace je vždy umocněna tím, co v člověku vyvolává příjemné pocity a radost. Může se jednat o úspěšný výsledek práce, na který se jedinec těší, ale může to být i samostatná činnost, v níž člověk vidí smysl a postupné zdokonalování.

Hovoříme o tzv. výkonové motivaci, jenž je velmi důležitá. Konečné výsledky učení jsou pro jedince velmi důležité a musí pro něj mít značný význam, protože jinak nebude chtít procesu učení věnovat svůj čas a energii. Jedna z nevýhod vnitřní motivace je, že mnohdy vzniká na základě předchozího výsledku učení. Může se stávat, že přestože má dospělý jedinec motivaci učit se v jisté konkrétní oblasti, odmítá se vzdělávat v jiné oblasti či učební látce. (Kompendium psychologie dospělých, Hartl, 1999, s. 134)

Pokud hovoříme o motivaci vnější, ta většinou vyplývá z potřeb podniku či organizace, který vyžaduje, aby se dotyčnému zaměstnanci zvýšila potřebná kvalifikace či rekvalifikace. Pokud se tedy daný jedinec podřídí potřebám zaměstnavatele, prostředí, rodiny či sociálního okolí, jedná se o motivaci vnější. Dělení motivace na vnější a vnitřní ale není vždy tak jasné a nelze vždy přesně určit. Řadu běžných typů vzdělání a kurzů (např. řidičský průkaz), v sobě skrývá jak motivaci vnitřní, tak motivaci vnější.

Motivace dospělých ke vzdělávání a učení

Motivaci ke vzdělávání a učení můžeme rozdělovat podle samotného zisku, který mu samotné učení přináší. Jedná se o tři skupiny zisků, kdy první bezprostřední nastupuje ihned na začátku a v průběhu vyučování, druhý krátkodobý zisk se objevuje následně druhý den či po několika dnech, a nakonec zisk dlouhodobý se objeví po více dnech nebo na konci vzdělávacího programu.

Motivace podle zisku

Bezprostřední zisky

Probuzení zájmu o dané téma řadíme mezi zisky bezprostřední. Jedinec se začne zajímat o určité učivo, problém a vzniká díky vlivu lektora, učitele, nebo na základě předchozí osobní zkušenosti, která se tímto způsobem oživí. Dalším příkladem bezprostředního zisku je sociální interakce a odezva ve třídě, skupině. Lze předpokládat, že část dospělých se účastní formálního vzdělávání právě kvůli tomu, aby se potkávali a přicházeli do kontaktu s jinými lidmi a socializovali se tak v určitém kolektivu. Aby se pak v takovém prostředí dospělý cítil komfortně a příjemně, je připraven a ochoten vynaložit určité úsilí a námahu k dosažení optimálních studijních výsledků.

Krátkodobé zisky

Jisté druhy sociálního uspokojení mohou patřit k tzv. krátkodobým ziskům. Jedná se o informace a znalosti, které dospělý získal učením a studiem v průběhu procesu a může je v následující krátké době využít a uplatnit, např. v pracovním kolektivu, v rámci rodiny či kruhu přátel. Tyto zisky řadíme mezi okrajové a nemusí zpravidla podporovat příliš ve velké míře studijní úsilí. Mnohem přínosnější je využití nově nabytých znalostí a dovedností v konkrétní praktické činnosti. Právě toto je důvod, proč většina dospělých upřednostňuje kurzy a výuku, jenž může využít v praxi ve svém zaměstnání.

Dospělí mají zájem především o smysluplné učení, a také získání osvědčení, kterými mohou doložit svou získanou odbornou způsobilost. Šance získat osvědčení je možné považovat za motivaci stejně jako získání a osvojení samotné dovednosti. Existují sice kurzy, které nemusejí mít okamžitou praktickou cenu pro jedince, ale jsou považovány za přípravu či podmínku k přijetí do vyššího vzdělávání, například ke studiu na odbornou či vysokou školu. Tento typ kurzů má potom vysokou motivační hodnotu.

Dlouhodobé zisky

Za dlouhodobý zisk považujeme vzrůst prestiže, kariérní posun a zvýšený výdělek, stabilnější socioekonomickou situaci. Dlouhodobé zisky jsou ve většině případů přímo úměrné samotné délce vzdělávání, kurzu či výcviku. Jedním z problémů dlouhodobých zisků je to, že je lze oddalovat či odkládat. Pokud se člověk rozhodne vzdělávat a začne se učit a vytrvá v tomto procesu například na vysoké škole pět let, může teoreticky ovládnout prakticky jakoukoliv odbornost. Komplikací však může být fakt, že vždy se dá najít činnost, která člověka zaujme více a kterou lze vykonat místo učení a může dotyčnému přinést okamžitý zisk, což je lákavější, než se zaměřit na cíl dlouhodobý v horizontu několika let.

Bariéry ve vzdělávání dospělých

Demotivace

Každý člověk potřebuje uspokojovat své potřeby. Při vykonávání dané aktivity mohou vznikat ale překážky a bariéry, které člověka oddělují od dosažení cíle. Pokud je potřeba neuspokojena, vzniká tzv. demotivace. Motivační energie tak zůstává nahromaděna a dochází k různým reakcím.

První reakce lidí je zvýšení jejich samotného úsilí, takovým způsobem, aby danou překážku překonali, tento proces se nazývá energizace. Další reakcí je tzv. únik, jinými slovy se člověk vzdá svého záměru uspokojit svou potřebu a činnost dokončit. Agrese a vybíjení potlačené energie, je třetím způsobem reakce na překážku v uspokojování potřeby. Někteří lidé si naopak hledají jiný, náhradní cíl, nebo se samo sebe snaží přesvědčit, že daný cíl (potřeba) o kterou původně usilovali, není až tak potřebná a nestojí jim za tuto námahu, dochází k tzv. racionalizaci. Nebo se rozhodnou uspokojit svou potřebu méně namáhavým (vývojově nižším) způsobem-regresí.

Bariéry a překážky ve vzdělávání

Rozdělujeme tři skupiny bariér podle Crossové a těmi jsou:

- Situační bariéry, které vyplývají ze současné situace daného člověka v aktuálním čase. Jedná se například o nedostatek finančních prostředků, nedostatek času a prostoru pro vzdělávání, nevhodná doprava do vzdělávací instituce a jiné.
- Institucionální bariéry, mezi které patří nevhodný rozvrh, který jedinec nemůže skloubit se svým pracovním a osobním životem, nevhodné předměty nebo absence vhodného vzdělávacího programu.
- Osobnostní bariéry, které člověk vztahuje sám k sobě. Je to situace, kdy se člověk vidí jako starý, nebo příliš vyčerpaný na to, aby se učil a věnoval vzdělávání. Nebo nemá dostatek sebeúvěry a ambicí, ale také se může jednat o nedůvěru v samotné vzdělání a jeho využití.

Jiný způsob dělení dle Palána (2008) rozděluje bariéry do tří skupin: nechce, nemůže a neumí.

Nechce:

- V prvním případě, kdy jedinec nechce, se může jednat o rané negativní zkušenosti z dětství a v případě, že se člověk rozhodne znova vrátit do další formy vzdělávání a dojde k nerespektování jeho možností (časových, studijních, pracovních atd.), pak se dalšího vzdělávacího procesu neúčastní.
- Po absolvování určité fáze vzdělávání člověk zjistí, že jsou pro něj nově získané znalosti a odbornosti zbytečné, nevyhovují požadavkům zaměstnavatele nebo pro něj nejsou po jiné stránce přínosné.
- Lidé s vysokými příjmy a vyšším sociálním statusem jsou si vědomi svých kvalit a hodnot a postavení a věří, že by nedosáhli na danou úroveň, pokud by nebyli dostatečně kvalifikovaní a dobří. Nepovažují

tak zvyšování svého vzdělávání za podstatu sociálního a finančního úspěchu.

- Pokud nevedla snaha zvyšovat si své dosavadní vzdělávání k očekávanému výsledku a změně v postavení. Jedná se například o dlouhodobě nezaměstnané absolventy škol.
- Vzdělávání se neúčastní lidé bez patřičného vzdělání, kteří si neuvědomují, že je právě vzdělání může posunout. Taktéž problémové a sociálně vyloučené osoby nemají motivaci k dalšímu vzdělávání.

Nemůže:

- Může jít o nepochopení ze strany rodiny. Rodina, ve které člověk vyrůstá a žije, vytváří kulturní prostředí, ve kterém mohou být jiné důležitější hodnoty než vzdělání přednější.
- Jedná se o jedince, který je na tom finančně velmi špatně a nemůže si investici do vzdělávání z pracovních a existenčních důvodů dovolit.
- Z časových nebo pracovních důvodů se vzdělávání nemůže zúčastnit.

Neumí:

- Dospělý nemá potřebnou motivaci ke vzdělávání, návyky a neumí se učit.
- Neumí si zorganizovat čas a uspořádat si své povinnosti tak, aby si vyhradil prostor na studium.
- Nedokáže se soustředit a definovat si jasný cíl (viz. první bod motivace).
- Může se jednat o člověka s určitým handicapem, problémy se psaním či čtením. Nebo o jinou diagnostikovanou poruchu učení.

Praktická část

V teoretické části práce jsme se věnovali hlavním pojmům, které jsou spojené se vzděláváním dospělých, zmínili jsme pojmy jako je motivace a faktory, které ovlivňují dospělé ve studiu. V této empirické části se zaměříme na zkoumání faktorů, které ovlivňují další vzdělávání dospělých. Pozornost je kladena na motivaci k dalšímu studiu a na překážky a bariéry s tím související. Výzkumné šetření jsem prováděl mezi studenty kombinovaného studia andragogiky se specializací na personální rozvoj, proto je potřeba vzhledem k velikosti tohoto dotazníkového šetření, přistupovat k závěrům a zobecňování opatrně. Cílem této části je ověřit teoretické poznatky z odborné literatury, týkající se problematiky motivace vzdělávání dospělých. Též je cílem ověřit platnost níže uvedených hypotéz, které jsou stanoveny na základě teorie a závěrem by mělo být jejich vyvrácení či naopak potvrzení. Jako výzkumnou metodu pro toto šetření jsem si vybral kvantitativní metodu formou dotazníkového šetření a respondenti jsou studenti výše zmíněného oboru na Univerzitě Palackého v Olomouci. Výběr respondentů spočíval v dobrovolném vyplnění dotazníků, jež byl rozeslán přes emailovou korespondenci a interní komunikační chat.

Výzkumné otázky

- Je hlavní motivací ke studiu andragogiky, se specializací na personální rozvoj, získání vyšší pozice v zaměstnání?
- Je největší překážkou dalšího vzdělávání skloubit zaměstnání a studium?

Výzkumné předpoklady

- Předpokládám, že hlavní motivací ke studiu andragogiky se specializací na personální rozvoj je možnost kariérního růstu a zlepšení finanční situace.
- Předpokládám, že věk jedince a nejvyšší dosažené vzdělání hraje roli při rozhodování, zda se dále vzdělávat.
- Předpokládám, že jedna z hlavních překážek při studiu vysoké školy je sjednocení kariéry se vzděláváním, resp. nedostatek prostoru pro studium.
- Předpokládám, že je pravděpodobné, že studenti andragogiky jsou motivováni ke studiu, jelikož se zajímají o vzdělávání dospělých a touží se o dané problematice dozvědět více.

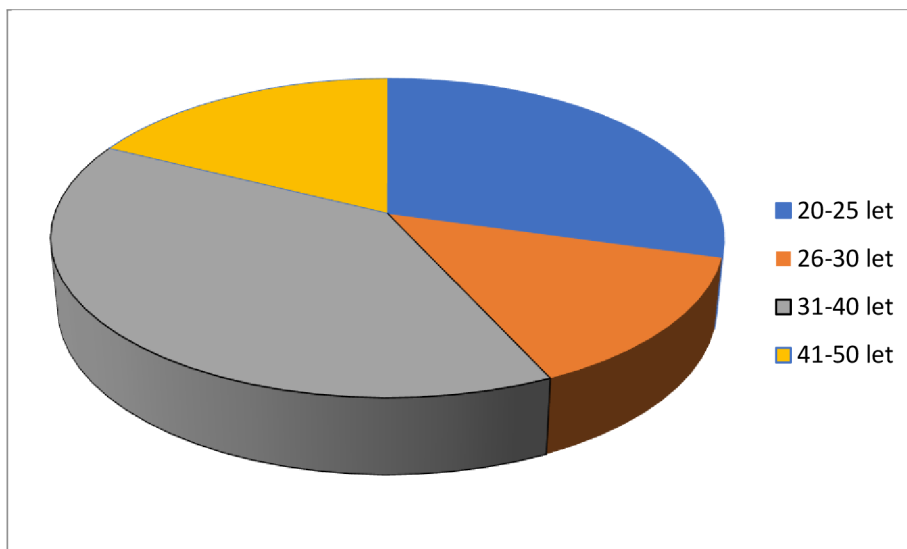
Výsledky šetření

Z celkem 52 respondentů bylo 29 žen a 23 mužů rozdílného věku. 20 studentů se pohybovalo v rozmezí od 31 do 40 let, 22 z dotazovaných bylo ve věku od 20 do 30. 9 studentů dosahovalo 41-50 let. 1 respondent byl starší 50 let.

1. Kolik je Vám let?

- 20-25 (15 respondentů, 28,8%)
- 26-30 (7 respondentů, 13,5%)
- 31-40 (20 respondentů, 38,5%)
- 41-50 (9 respondentů, 17,3%)
- 51 a více (1 respondent, 1,9%)

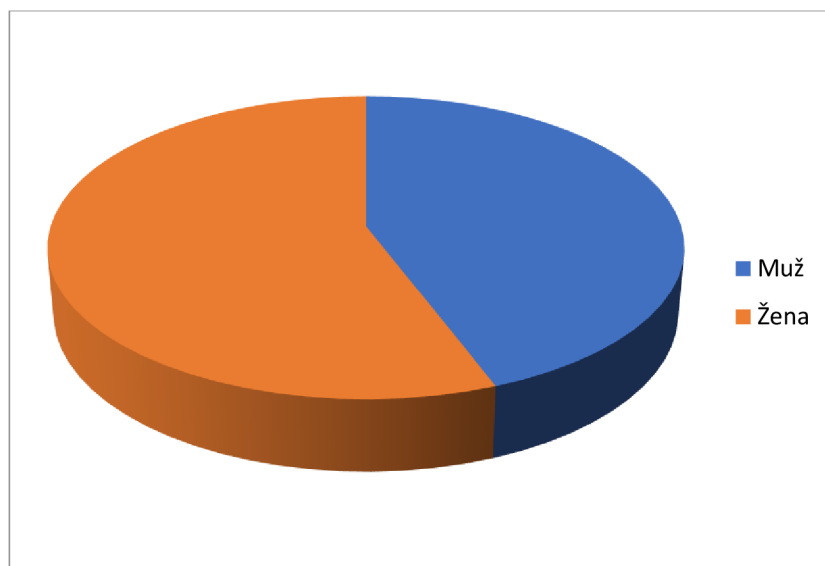
Graf č. 1 Věkové rozložení dotazovaných

2. Jakého jste pohlaví?

- Muž (23 respondentů, 44,2%)
- Žena (29 respondentů, 55,8%)

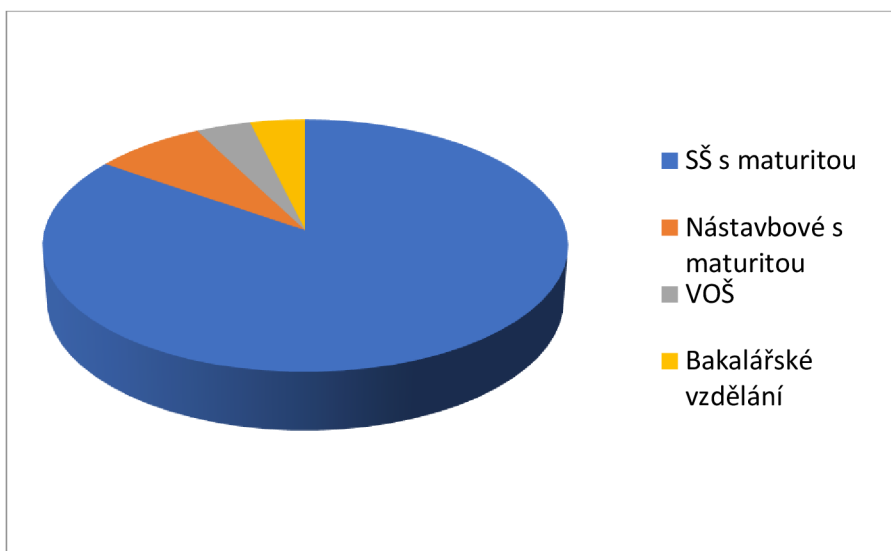
Graf č. 2 Pohlaví dotazovaných

3. Jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

- Středoškolské vzdělání s maturitou (44 respondentů, 84,6%)
- Nástavbové studium zakončené maturitou (4 respondenti, 7,7 %)
- Vyšší odborné vzdělání (2 respondenti, 3,8%)
- Bakalářské studium (2 respondenti, 3,8%)
- Magisterské studium (nikdo)

Graf č. 3 Dosavadní vzdělání dotazovaných

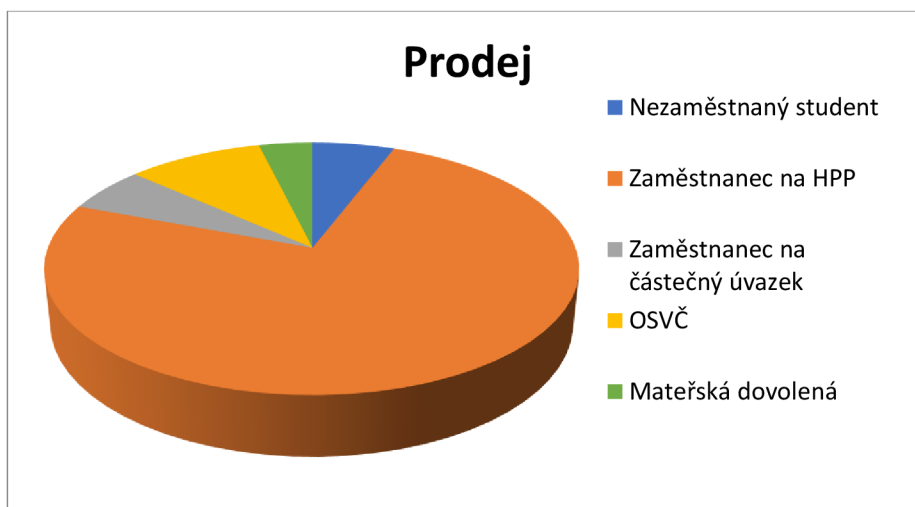

Drtivá většina dotazovaných ukončila středoškolské vzdělání s maturitou nebo jiné studium zakončené maturitní zkouškou. Pro studenty s bakalářským diplomem z jiného oboru je hlavní motivací pro studium andragogiky samotný zájem o tento konkrétní obor.

4. Jaký je Váš současný ekonomický status?

- Nezaměstnaný a momentálně pouze studuji (3 respondenti, 5,8%)
- Zaměstnaný na plný úvazek (39 respondentů, 75%)
- Zaměstnaný na částečný úvazek (3 respondenti, 5,8%)
- OSVČ (5 respondentů, 9,6%)
- Mateřská dovolená (2 respondenti, 3,8%)
- Důchodce (nikdo)
- Podnikatel (nikdo)
- Jiná... (1 respondent)

Graf č. 4 Ekonomický status dotazovaných

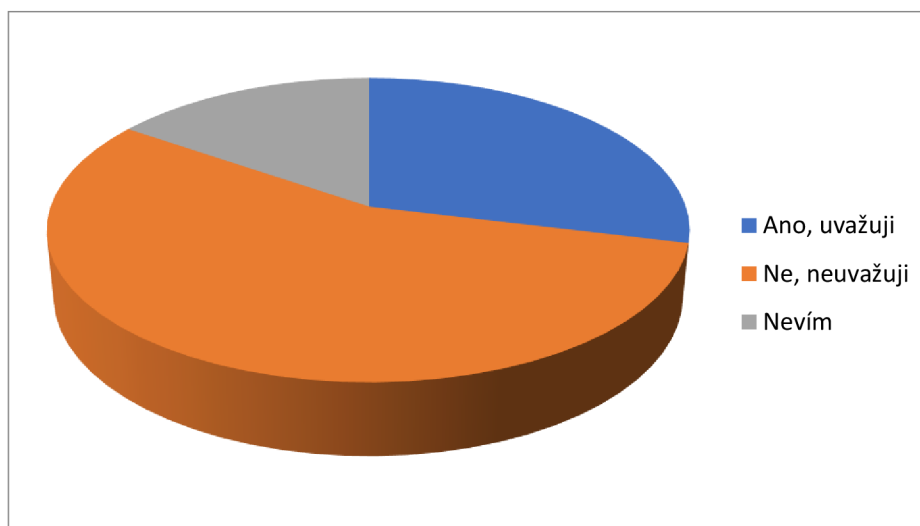

Jak můžeme vidět, větší podíl studentů je zaměstnán na plný úvazek. 3 respondenti pracují na částečný úvazek. 5 respondentů pracuje jako OSVČ. Lze tedy předpokládat, že většina studentů kombinovaného studia musí zvažovat i pracovní podmínky a vyhodnotit, do jaké míry budou zvládat studium VŠ zároveň s pracovními povinnostmi.

5. Uvažujete o změně zaměstnání po dokončení studia?

- Ano, uvažuji (15 respondentů, 28,8%)
- Ne, neuvažuji (29 respondentů, 55,8%)
- Nevím (8 respondentů, 15,4%)

Graf č. 5 Zvažovaná změna zaměstnání dotazovaných

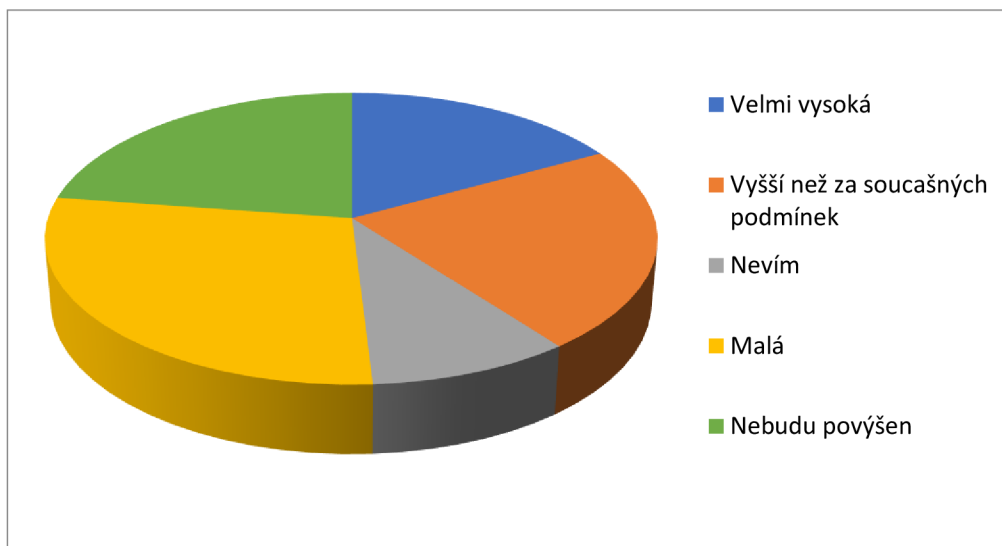

Více než polovina respondentů nepředpokládá změnu práce po úspěšném ukončení studia. 15 studentů na tuto otázku odpovědělo kladně a po dostudování vysoké školy by rádi změnili místo a uplatnili se na trhu práce jiným způsobem.

6. Jaká je podle Vás pravděpodobnost, že budete po dokončení studia v současném zaměstnání povýšen?

- Velmi vysoká pravděpodobnost (9 respondentů, 17,3%)
- Vyšší pravděpodobnost než za současných podmínek (12 respondentů, 23,1%)
- Nevím (5 respondentů, 9,6%)
- Malá pravděpodobnost, na povýšení mé vzdělání nehraje roli (15 respondentů, 28,8%)
- Nebudu povýšen (12 respondentů, 23,1%)

Graf č. 6 Pravděpodobnost povýšení po dokončení studia

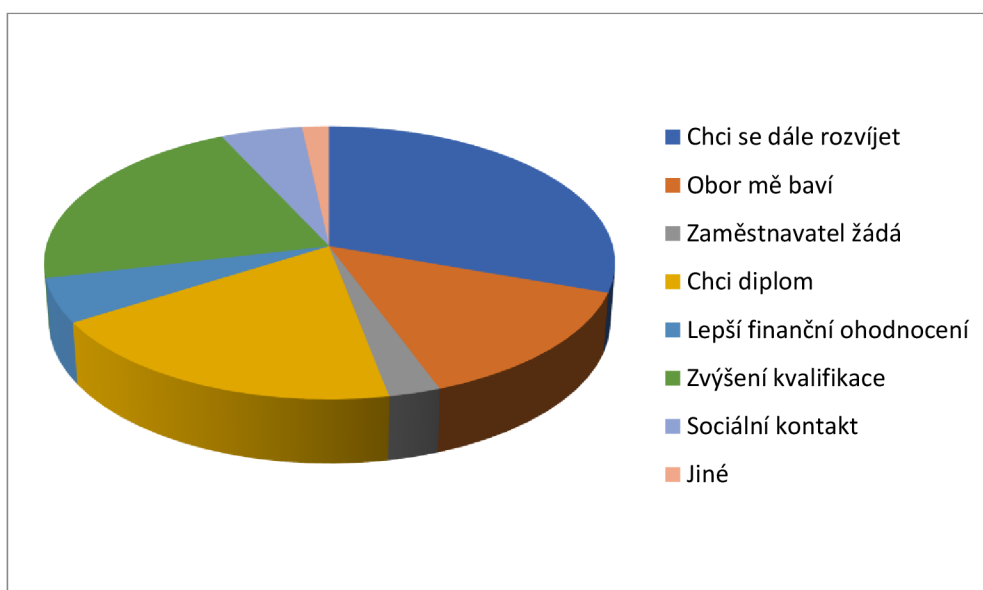

21 respondentů očekává povýšení a kariérní růst na současném pracovišti. Polovina dotázaných studentů je přesvědčena o minimálním či žádném ovlivnění pracovní pozice získaným vysokoškolským diplomem.

7. Co vás motivovalo ke studiu na vysoké škole? (vyberte až 3 odpovědi)

- Chci se dále rozvíjet a vzdělávat (35 respondentů, 67%)
- Baví mě tento obor a zajímám se o něj (16 respondentů, 30,8%)
- Zaměstnavatel žádá, abych si dodělal vysokoškolské vzdělání (3 respondenti, 5,8%)
- Chci získat vysokoškolský diplom (22 respondentů, 42%)
- Lepší finanční ohodnocení v současném zaměstnání (6 respondentů, 11,5%)
- Zvýšení kvalifikace a možné lepší uplatnění na trhu práce (25 respondentů, 48%)
- Sociální kontakt a možnost poznat nové lidi (6 respondentů, 11,5%)
- Jiná... (2 respondenti, 3,8%)

Graf č. 7 Motivace ke studiu

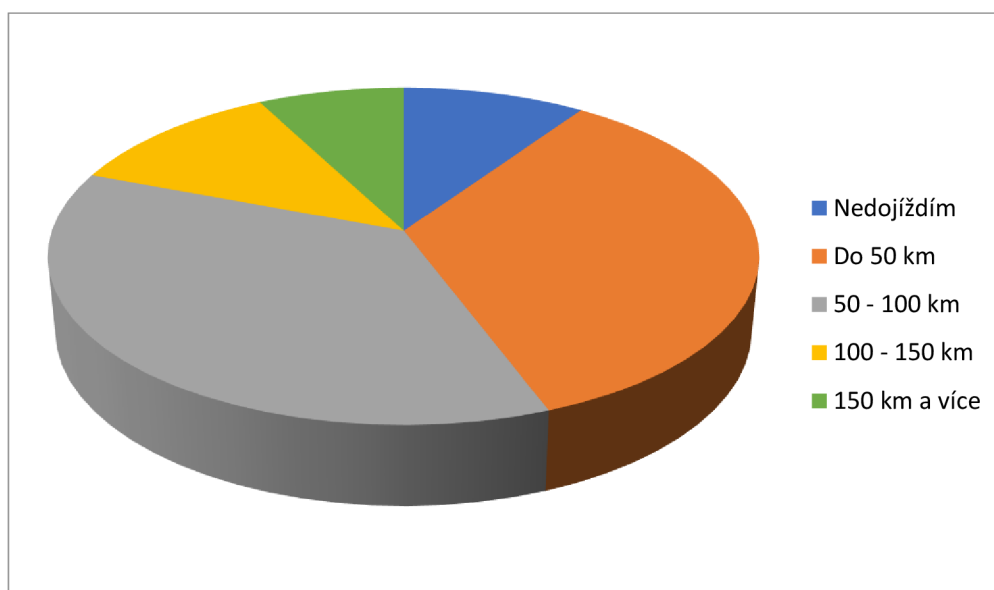
Více než polovina dotazovaných je ke studiu motivována především chutí se dále vzdělávat a rozvíjet. Dalším hlavním motivem byla touha získat vysokoškolský diplom a s tím související zlepšení uplatnění na trhu práce. 16 respondentů sdělilo zájem o daný obor. Pouze 6 studentů se rozhodlo studovat obor s motivem lepšího finančního ohodnocení. 1 dotázaný uvedl,

že jej motivoval partner, jenž se rozhodl studovat daný obor. 1 respondent necítil žádnou motivaci, pouze disponoval dostatkem volného času, který chtěl využít smysluplně.

8. Jak daleko dojíždíte z místa bydliště/ze zaměstnání do vzdělávací instituce?

- Nedojíždím (5 respondentů, 9,6%)
- Do 50 km (18 respondentů, 34,6%)
- 50-100 km (19 respondentů, 36,5%)
- 100-150 km (6 respondentů, 11,5%)
- 150 km a více (4 respondenti, 7,7%)

Graf č. 8 Dojezdová vzdálenost do vzdělávací instituce

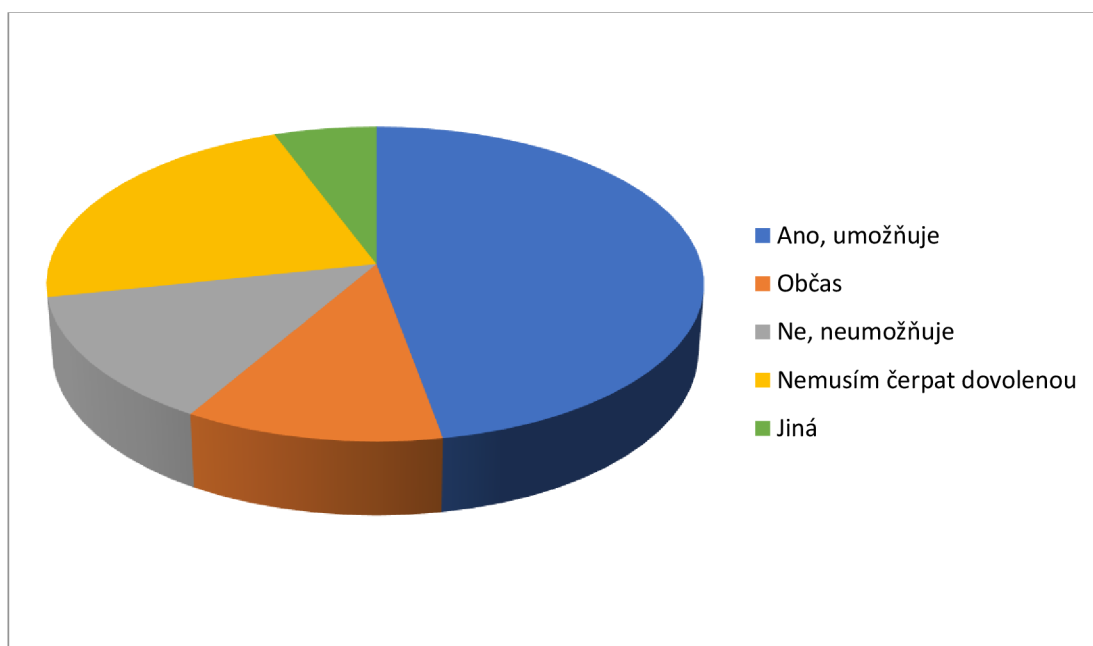

Většina respondentů za studiem dojíždí poměrně velkou vzdáleností (50 a více km). 5 studentů je z města Olomouce a nedojíždí, vzdálenost tedy není překážkou. 4 studenti dojíždí do školy více než 150 km, jež je jistě faktor, který do jisté míry ovlivňuje a limituje.

9. Umožňuje Vám zaměstnavatel čerpat řádnou dovolenou kvůli studiu?

- Ano, umožňuje (25 respondentů, 48,1%)
- Občas, pokud je to možné a neomezuje to výkon mé práce (6 respondentů, 11,5%)
- Ne, neumožňuje (7 respondentů, 13,5%)
- Studium nijak nezasahuje do mého výkonu práce a nemusím tedy čerpat dovolenou (12 respondentů, 23,1%)
- Čerpám studijní volno schválené zaměstnavatelem (nikdo)
- Jiná... (3 respondenti, 5,8%)

Graf č. 9 Možnost čerpání dovolené od zaměstnavatele

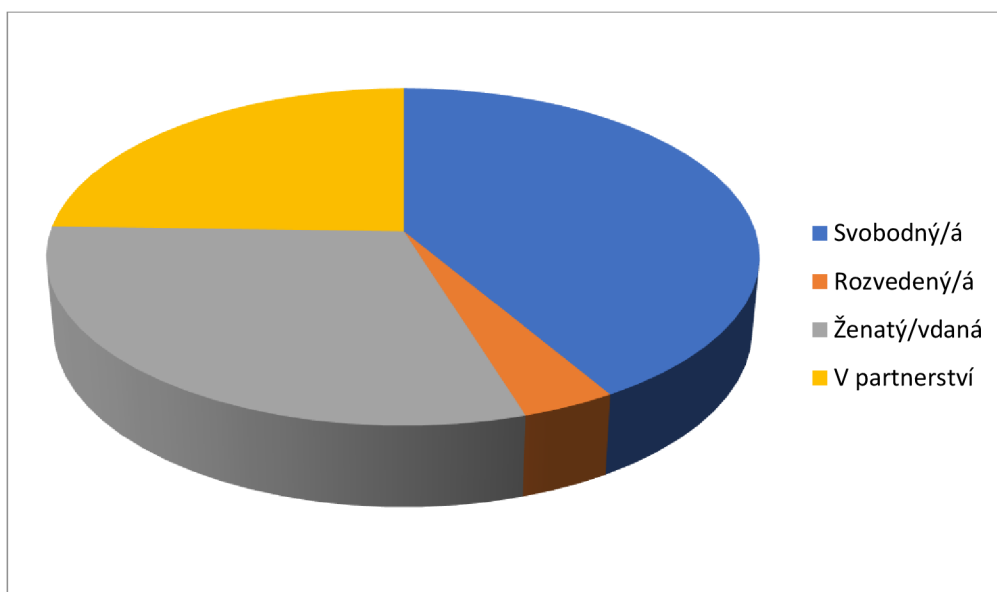

U většiny dotázaných zaměstnavatel vychází vstříc při čerpání dovolené nebo jim studijní povinnosti zásadním způsobem nenarušují pracovní náplň a nemusí si tedy brát řádnou dovolenou. Pouze u 7 respondentů zaměstnavatel neumožňuje vybírat řádnou dovolenou. 2 dotázaní uvedli, že pokud nemají povinnou účast na přednášce, výuky se neúčastní a 1 respondent sdělil možnost vybírat si volno pouze za předpokladu nadpracování si určitého počtu hodin přesčas.

10. Jaký je Váš současný rodinný stav?

- Svobodný/á (22 respondentů, 42,3%)
- Rozvedený/á (2 respondenti, 3,8%)
- Vdovec/vdova (nikdo)
- Ženatý/vdaná (16 respondentů, 30,8%)
- V partnerství (13 respondentů, 25%)

Graf č. 10 Rodinný stav

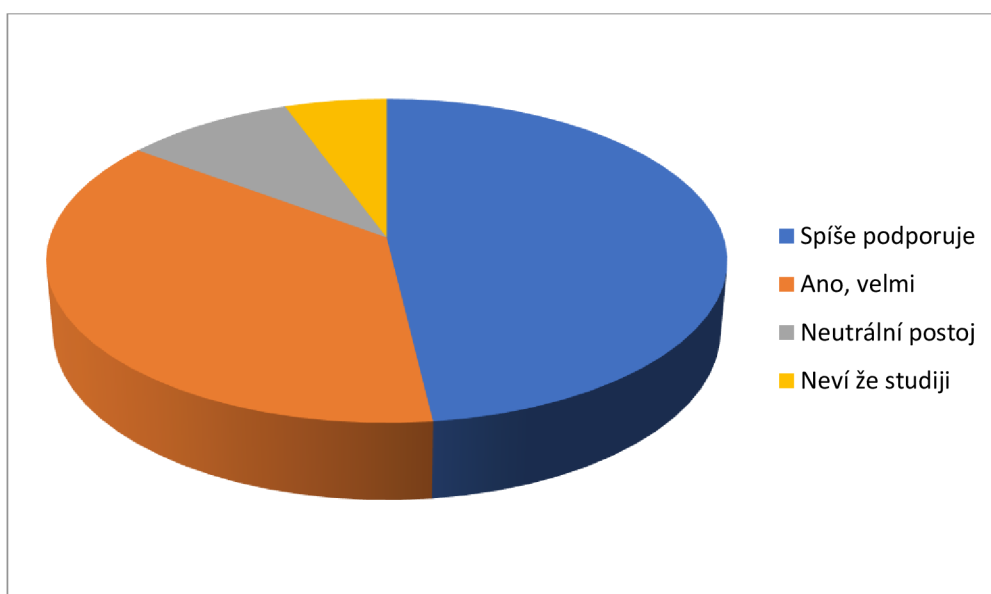

Většina studentů kombinovaného studia žije s partnerem/partnerkou či manželem/manželkou a tudíž lze předpokládat, že i společné soužití je ovlivňující faktor při studiu, ať už v pozitivním či negativním slova smyslu. 22 respondentů je svobodných, z čehož vyplývá, že nejsou limitováni rodinnými povinnostmi.

11. Podporuje a motivuje Vás rodina/blízké okolí ke studiu?

- Spíše podporuje, ale hlavní motivace to pro mě není (26 respondentů, 50%)
- Ano, rodina/blízké okolí mě velmi motivuje (20 respondentů, 38,5%)
- Mají neutrální postoj k mému vzdělání (5 respondentů, 9,6%)
- Rodina/blízké okolí neví, že studuji VŠ (3 respondenti, 5,8%)
- Jiná... (nikdo)

Graf č. 11 Podpora rodiny a blízkého okolí ke studiu

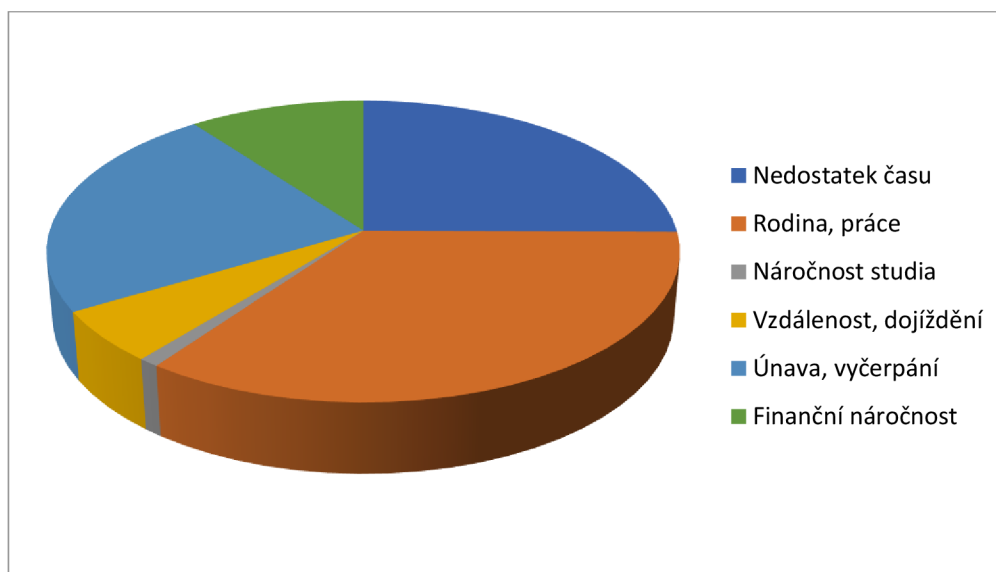

Polovina respondentů uvedla, že je rodina a blízké okolí podporuje, nicméně nepředstavuje pro ně hlavní motivaci. Pro 20 respondentů je rodina velmi motivující prvek a lze usuzovat, že jejich podpora je zásadní pro studium a pokračování v něm.

12. Jaké vnímáte největší překážky v rámci kombinovaného studia na VŠ?(vyberte až 3 odpovědi)

- Nedostatek volného času a prostoru na studium (27 respondentů, 51,9%)
- Skloubení rodiny/práce a školy (37 respondentů, 71,2%)
- Studium je pro mě příliš těžké (1 respondent, 1,9%)
- Vzdálenost/špatné spojení/dojíždění do místa VŠ (6 respondentů, 11,5%)
- Únava/vyčerpání/stres (25 respondentů, 48,1%)
- Finanční náročnost (11 respondentů, 21,2%)
- Jiná... (3 respondenti, 5,8%)

Graf č. 12 Největší překážky při studiu na VŠ

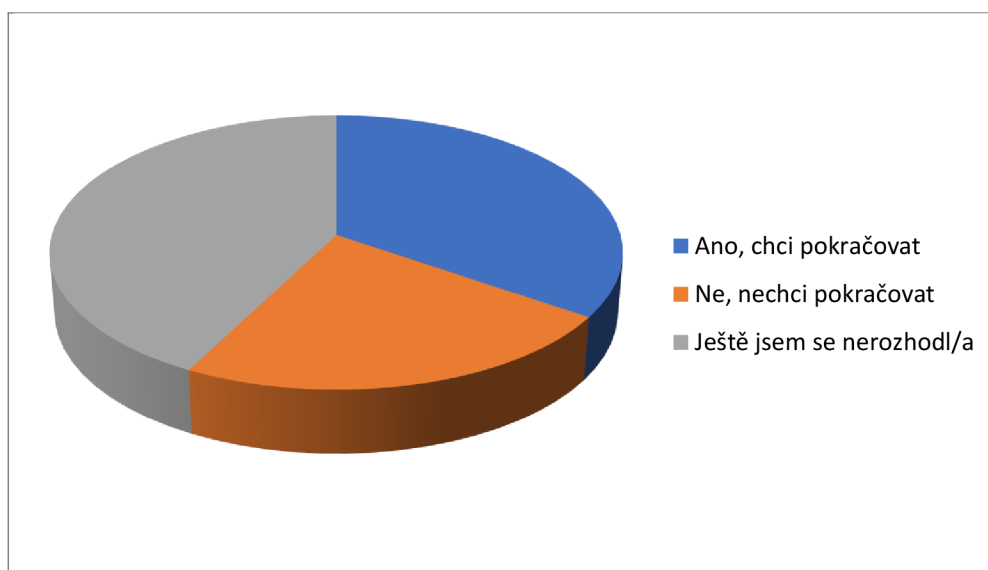
Respondenti vnímají jednoznačně jako největší překážku sjednocení rodinných povinností a práce se školou a studijními povinnostmi. Zároveň na ně ve značné míře působí stres a únava ovlivňující jejich studium a nedostatek volného času a prostoru. Naopak dojíždění a vzdálenost školy od místa bydliště nehraje významnou roli. Studenty není tato překážka vnímána nijak zvlášť zásadně. Ani samotné studium dotazovaní nevnímají jako příliš náročné, pouze jeden respondent uvedl, že je pro něj obor těžký.

Za zmínku stojí bariéra ve formě finanční náročnosti, která je pochopitelná, protože určitá část studentů si za studium již musí platit nemalou částku.

13. Hodláte pokračovat ve vzdělávání po dokončení současné VŠ?

- Ano, chci pokračovat na magisterské nástavbové studium (18 respondentů, 34,6%)
- Ne, nechci pokračovat ve studiu (12 respondentů, 23%)
- Ještě jsem se nerozhodl/a (22 respondentů, 42,4%)
- Již mám Mgr./Ing./jiný titul a ve studiu pokračovat nechci (nikdo)
- Jiná... (nikdo)

Graf č. 13 Pokračování v dalším vzdělávání

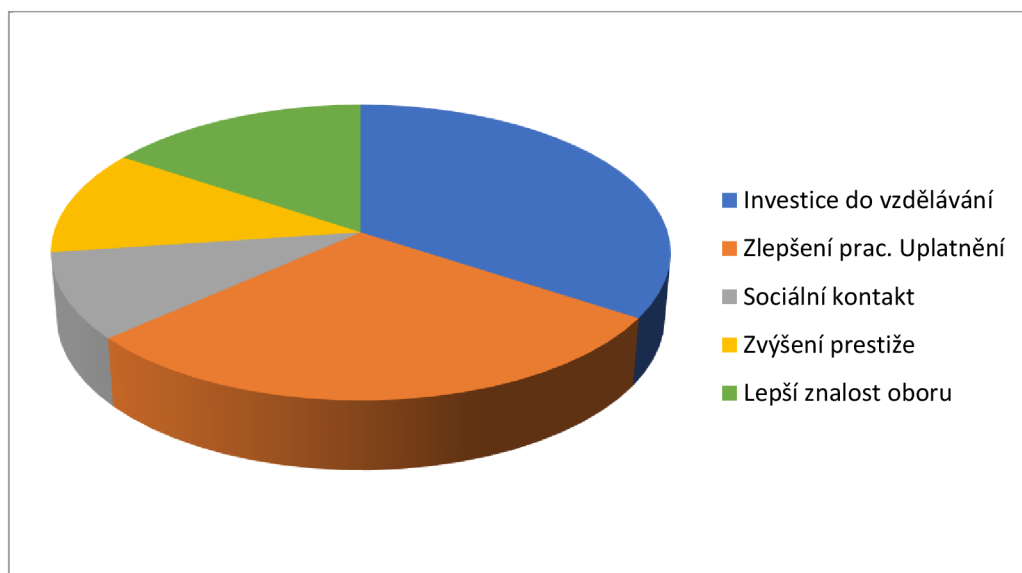

Téměř polovina studentů si není jistá pokračováním ve studiu v navazujícím magisterském oboru. 18 respondentů si přeje nadále studovat. 12 studentů již nyní ví, že si studium neprodlouží.

**14. Co je pro Vás během studia VŠ nejvíce motivující?
(vyberte až 3 odpovědi)**

- Pocit, že investuji do sebe, do svého vzdělání (33 respondentů, 63%)
- Zlepšení mého pracovního uplatnění (28 respondentů, 53,8%)
- Sociální kontakt a možnost být součástí kolektivu (9 respondentů, 17,3%)
- Zvýšení prestiže a sociálního statusu (11 respondentů 21,2%)
- Lepší znalosti o daném oboru, které jsou užitečné (15 respondentů, 28,8%)
- Jiná... (1 respondent, 1,9%)

Graf č. 14 Motivace během studia

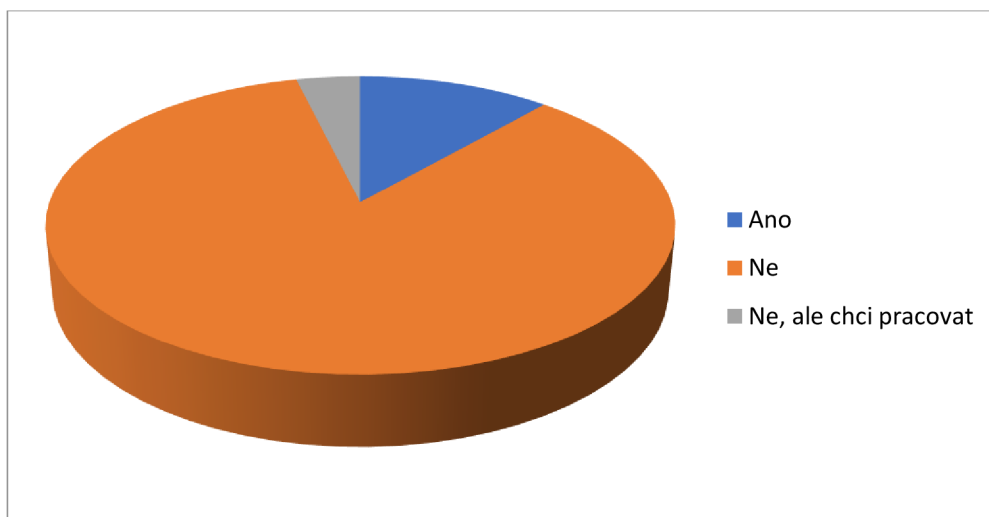

V průběhu studia je pro respondenty především důležitá vidina zlepšení jejich pracovního uplatnění a možnost kariérního růstu (53,8%), dále pak hraje roli vnitřní motivace a pocit, že student investuje do sebe a do svého rozvoje a vzdělání (63%). Taktéž znalost daného oboru a zájem o problematiku vzdělávání dospělých a personalistiku považují studenti za dostatečný motiv (28,8%).

15. Pracujete ve vzdělávací instituci?

- Ano (6 respondentů, 11,5%)
- Ne (44 respondentů, 84,6%)
- Ne, ale chci v budoucnu pracovat (2 respondenti, 3,8%)

Graf č. 15 Práce ve vzdělávací instituci

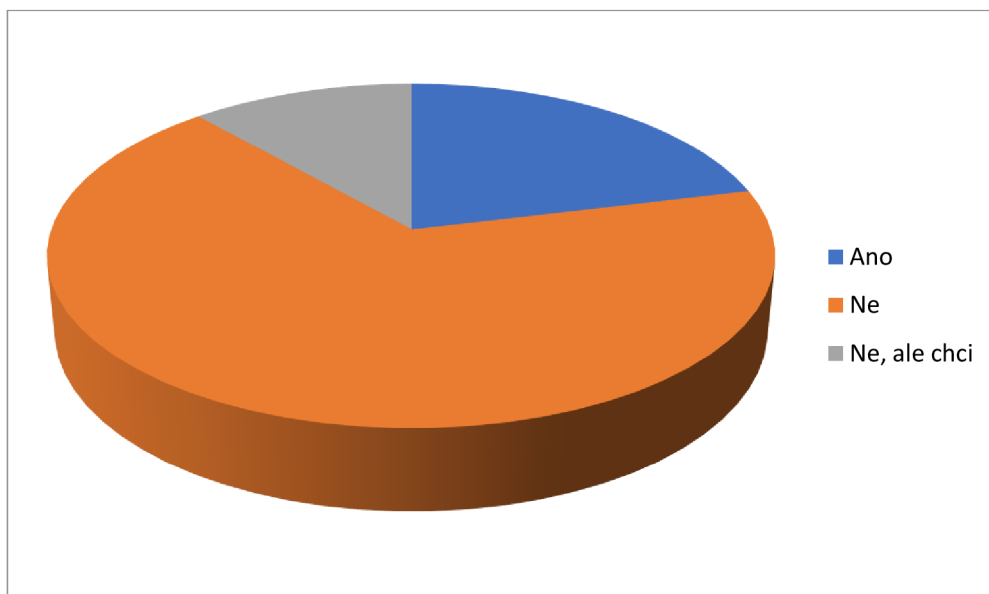

Většina dotazovaných z řad studentů nepracuje ve vzdělávací instituci a pouze 2 respondenti uvedli, že by ve vzdělávací instituci chtěli pracovat.

16. Pracujete na pozici školitele/lektora/vedoucího pracovníka?

- Ano (11 respondentů, 21,2%)
- Ne (35 respondentů, 67,3%)
- Ne, ale chci v budoucnu pracovat (6 respondentů, 11,5%)

Graf č. 16 Práce na pozici školitele/lektora/vedoucího pracovníka

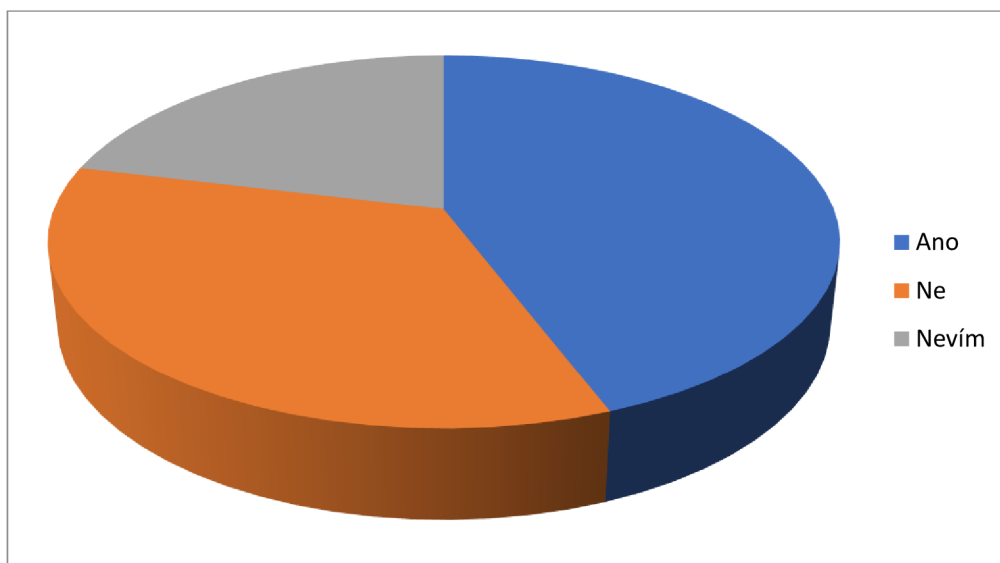

V tomto dotazu též většina studentů odpověděla negativně, resp. pouze 11 respondentů uvedlo, že pracuje na pozici lektora, školitele či vedoucího pracovníka. 6 studentů touží v budoucnu na této pozici pracovat.

17. Zajímá Vás problematika vzdělávání dospělých?

- Ano (23 respondentů, 44,2%)
- Ne (18 respondentů, 34,6%)
- Nevím (11 respondentů, 21,2%)

Graf č. 17 Zájem o vzdělávání dospělých

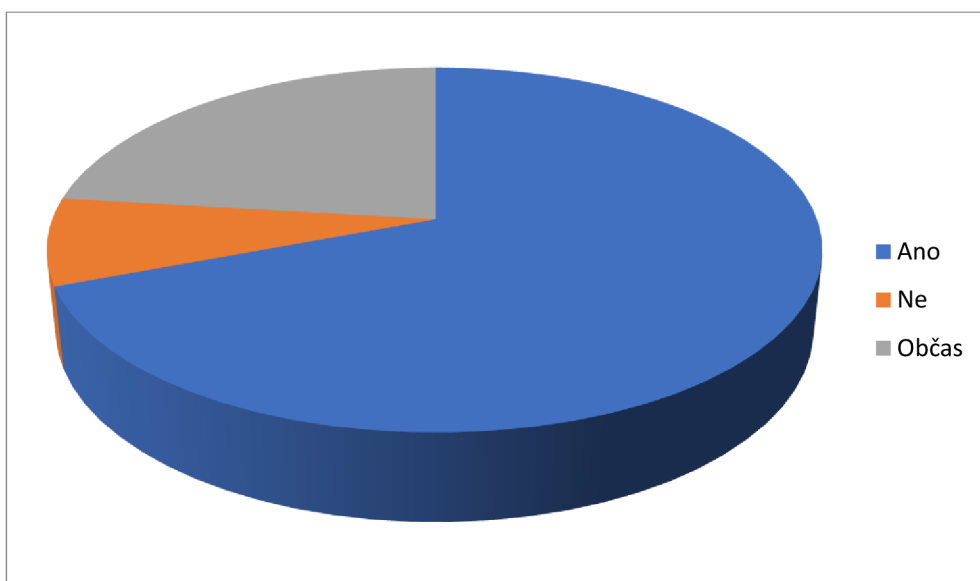

U této otázky necelá polovina studentů uvedla, že je naplňuje vzdělávání dospělých jako takové a potvrzuje to tedy výše zmíněné tvrzení o motivaci ke studiu kvůli zájmu o daný obor. 18 respondentů sdělilo, že tuto problematiku nevnímají jako podstatnou a 11 respondentů si není jisto.

18. Věnujete se ve svém volném čase seberozvoji a sebevzdělání? (Např. poslech vzdělávacích podcastů, dokumentů, četba odborné literatury, sledování dokumentů v televizi).

- Ano (36 respondentů, 69,2%)
- Ne (4 respondenti, 7,7%)
- Občas (12 respondentů, 23,1%)

Graf č. 18 Seberozvoj a sebevzdělání ve volném čase

V tomto dotazu můžeme vidět, že převážná většina studentů je motivována ke studiu a věnuje se seberozvoji i ve svém volném čase. Pouze 4 respondenti uvedli, že se žádným způsobem mimo studium ve škole dále nerozvíjí.

Analýza dotazníkového šetření

Na základě dotazníkového šetření je patrné, že drtivá většina respondentů (84,6%) dosáhla středoškolského vzdělání a nejpočetněji je zastoupena věková skupina produktivního věku v rozmezí 31 - 40 let (38,5%), z čehož 75% dotazovaných tvoří osoby zaměstnané na HPP. Domnívám se proto, že u zaměstnaných lidí může nastat řešení komplikací spojených s čerpáním řádné dovolené a znesnadnění sloučení práce a studijních povinností. Většina oslovených dosahuje středního věku, jenž bývá často spojen s rodičovstvím či jeho plánováním. Je evidentní, že jistá část dotazovaných studuje, přestože již mají ukončené bakalářské vzdělání v jiném oboru, proto lze předpokládat zainteresovanost do nynější studované oblasti.

Dle grafu č. 5 můžeme říci, že 55,8% respondentů očekává setrvání na současném pracovním místě, resp. u stávajícího zaměstnavatele. Méně než polovina dotázaných studentů předpokládá větší šanci na povýšení po dokončení studia. Část oslovených jedinců (28,8%) je přesvědčena, že případný růst po kariérním žebříčku neovlivní svým studiem. Na základě otázky č. 7 pozorujeme většinu dotazovaných uvádět jako hlavní motivaci chuť se dále rozvíjet a vzdělávat, což vyvrací mou hypotézu, v níž jsem předpokládal jako hlavní motiv ke studiu možnost kariérního růstu a zlepšení finanční situace. Mnou očekávaný podnět ke studiu se ukázal jako druhá nejčastější odpověď tvořena 48%. Výrazný podíl 42% tvoří též jedinci uvádějící jako motivaci získání vysokoškolského titulu. Nezanedbatelnou část (30,8%) představují studenti jevící o daný obor a problematiku vzdělávání dospělých skutečný zájem.

Vzhledem ke skutečnosti, že většina respondentů již pracuje a žije v partnerství (25%) či manželství (30,8%), je zapotřebí zohledňovat i tuto skutečnost jako faktor ovlivňující studium. Lze očekávat jisté překážky v tomto směru, přestože většinu dotázaných rodina a blízké okolí podporuje. Jako největší překážku vnímají dospělí studenti vzájemné spojení rodiny, práce a studijních povinností (71,2%), na druhém místě byla jako nejčastější komplikace nedostatek času a prostoru ke studiu (51,9%). Na dotazované

studenty též působí stres a vyčerpání ve spojení s únavou (48,1%), jež představují nemalé zastoupení. Převážná většina zúčastněných není ochotna nebo se doposud nerozhodla pokračovat v magisterském navazujícím studiu. Pouze 34,6% jedinců projevilo zájem pokračovat ve vzdělávání následující dva roky.

Nejvýraznější motivací během studia představuje pro respondenty pocit investice do svého vzdělání s celkovým podílem 63%. Druhou silnou motivací pro studium se jeví možné zlepšení pracovního uplatnění na trhu práce (53,8%). Studenti oboru andragogiky pocítují primárně vnitřní motivaci pro studium, touží se rozvíjet a vzdělávat převážně pro své vnitřní uspokojení. Tento fakt znázorňují i grafy č. 17 a 18, z nichž je patrné, že 44,2% dotazovaných jedinců jeví o problematiku dospělých zájem. Téměř 70% osob se během svého volna věnuje samostudiu a seberozvoji.

Je třeba zmínit, že veškeré informace, jež jsem získal během tohoto dotazníkového šetření, jsou úzce specifikované a zaměřené pouze na studenty oboru andragogiky kombinovaného studia. Jsem si vědom poměrně malého vzorku respondentů a nemohu tudíž objektivně říci, že by zjištěné informace platily pro všechny dospělé jedince, kteří se rozhodli pro studium tohoto oboru.

Závěr

V této práci bylo mým cílem určit, co je motivací ke studiu pro studenty andragogiky kombinovaného studia a jaké bariéry jsou nuceni překonávat. V první teoretické části jsem uvedl čtenáře do problematiky vzdělávání dospělých a seznámil je se základními pojmy v kontextu celoživotního vzdělávání. Zmínil jsem faktory, které ovlivňují dospělé jedince v rozhodování, zda pokračovat ve studiu na vysoké škole, přestože již předchozí formální vzdělávání dokončili a nyní jsou zaměstnanci a pracující členové společnosti.

V rámci dotazníkového šetření uskutečněného mezi studenty kombinovaného studia a následné analýzy odpovědí, jsem stanovil hlavní důvody vedoucí dospělé jedince k opětovnému vzdělávání se a jejich nejčastější překážky. Nejvýznamnějším motivem pro respondenty byla především touha se vzdělávat a dále se rozvíjet. Lačnost po vědomostech dominovala, přestože většina respondentů byla již ve středním věku a se závazky vůči rodinám. Další výraznou motivací studentů vysoké školy představovalo pracovní uplatnění a možnost kariérního růstu, jež přímo ovlivňuje i finanční ohodnocení a s tím spojený pocit bezpečí a zajištění rodiny. Tento motiv je pochopitelný, neboť s rostoucími požadavky a nároky od zaměstnavatele jsou i lidé se zkušenostmi z oboru nuceni přizpůsobovat se a udržet si místo na trhu práce. Obzvláště kvůli závazkům, rodinám a dětem, týkající se většiny respondentů v tomto šetření a jistě i mimo něj.

Po analýze překážek a bariér, jež jsem uvedl v teoretické části a po vyhodnocení odpovědí respondentů, jsem dospěl k závěru, že hlavní a největší překážka je nedostatek času a prostoru pro studium. Časoprostorová tíseň je způsobena především rodinnými a pracovními povinnostmi. Nicméně pozitivní zjištění byl fakt, že naprostou většinu studentů jejich rodina a blízké okolí podporuje. Dalšími komplikacemi studia jsou v nezanedbatelné míře i pocit únavy a vyčerpání, se kterými se musí pracující studenti potýkat.

Dle získaných odpovědí respondentů z řad studentů kombinovaného oboru andragogiky vyvozují, že došlo k vyvrácení mé hypotézy, v níž jsem předpokládal možnost kariérního růstu a zlepšení finanční situace za hlavní motivaci ke studiu. Primární stimul pro dotazované představuje vnitřní motivace po vzdělání a touha se dále rozvíjet a to i za předpokladu nezměněné pracovní pozice.

Má hypotéza ohledně překážky, kterou studenti kombinovaného oboru vnímají nejsilněji, se ukázala jako správná. Většina zúčastněných uvedla, že je pro ně obtížné sladit rodinné povinnosti s těmi pracovními a zároveň se studiem na vysoké škole. Přesto jsou však studenti odhodláni se dále vzdělávat a prohlubovat si své dosud načerpané znalosti.

Literatura

A Memorandum on Lifelong learning. Brussels: European Commission, 2000.

BĚLOHLÁVEK, František. Jak vést a motivovat lidi. Vyd. 5. [i.e. 1. vyd.]. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2235-8.

COLLETTA, N. J. Formal, Nonformal, and Informal Education. In: TUIJNMAN, A. C. International Encyclopedia of Adult and Continuing Education. San Francisco: Jossey-Bass, 1981.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana. Management lidských zdrojů. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-893-4.

GRAHAM, S., LEPPER, M. R., HENDERLONG, J., PINTRICH, P. R. Motivation. In GUTHRIE, J. W. Encyclopedia of Education. Vol. 5. New York: Macmillan, 2002.

HARTL, Pavel. Kompendium pedagogické psychologie dospělých. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-841-7.

HARTL, Pavel. Psychologický slovník. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník. ISBN 80-901549-0-5.

HOWARD, K. W. A comprehensive expectancy motivation model: Implication for adult education and training. *Adult Education Quarterly*, 1989, roč. 39, č. 4, s. 199–210.

KNOWLES, M. (1984). *The Adult Learner: A Neglected Species* (3rd Ed.). Houston, TX: Gulf Publishing.

OECD. *Education at a Glance: OECD Indicators – 2008 Edition*, Paris: OECD. 2008.

OKA, E. Motivation. In LEE, S: (ed.) Encyclopedia of School Psychology. Thousand Oaks: Sage Reference, 2005. s. 330–335. [Gale Virtual Reference Library. Gale. Masaryk university, Brno].

PALÁN, Zdeněk a Tomáš LANGER. Základy andragogiky. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7.

PEDAGOGIKA ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ Textová studijní opora Mgr. Jiří Votava, Ph.D. Textová studijní opora Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství.

RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed. Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.

Strategie celoživotního učení pro ČR. Praha: MŠMT, 2007.

VETEŠKA, Jaroslav. Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.

Seznam obrázků a grafů

Obrázek č. 1 Maslowova pyramida potřeb	15
Graf č. 1 Věkové rozložení dotazovaných	23
Graf č. 2 Pohlaví dotazovaných	24
Graf č. 3 Dosavadní vzdělání dotazovaných	25
Graf č. 4 Ekonomický status dotazovaných	26
Graf č. 5 Zvažovaná změna zaměstnání dotazovaných	26
Graf č. 6 Pravděpodobnost povýšení po dokončení studia	27
Graf č. 7 Motivace ke studiu	28
Graf č. 8 Dojezdová vzdálenost do vzdělávací instituce	29
Graf č. 9 Možnost čerpání dovolené od zaměstnavatele	30
Graf č. 10 Rodinný stav	31
Graf č. 11 Podpora rodiny a blízkého okolí ke studiu	32
Graf č. 12 Největší překážky při studiu na VŠ	33
Graf č. 13 Pokračování v dalším vzdělávání	34
Graf č. 14 Motivace během studia	35
Graf č. 15 Práce ve vzdělávací instituci	36
Graf č. 16 Práce na pozici školitele/lektora/vedoucího pracovníka	37
Graf č. 17 Zájem o vzdělávání dospělých	37
Graf č. 18 Seberozvoj a sebevzdělání ve volném čase	38

Přílohy

Příloha č. 1 Dotazník

48

Motivace dospělých k dalšímu studiu a překážky s tím spojené

1. Kolik Vám je let?:

- 20 – 25
- 26 – 30
- 31 – 40
- 41 – 50
- 51 a více

2. Jakého jste pohlaví?:

- Muž
- Žena

3. Jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání?:

- Středoškolské vzdělání s maturitou
- Nástavbové studium zakončené maturitou
- Vyšší odborné vzdělání
- Bakalářské studium
- Magisterské studium

4. Jaký je Váš současný ekonomický status?:

- Nezaměstnaný a momentálně pouze studuji
- Zaměstnaný na plný úvazek
- Zaměstnaný na částečný úvazek
- OSVČ
- Mateřská dovolená
- Důchodce
- Podnikatel
- Jiná...

6. Uvažujete o změně zaměstnání po dokončení studia?:

- Ano, uvažuji
- Ne, neuvažuji
- Nevím

7. Jaká je podle Vás pravděpodobnost, že budete po dokončení studia v současném zaměstnání povýšen?:

- Velmi vysoká pravděpodobnost
- Vyšší pravděpodobnost než za současných podmínek
- Nevím
- Malá pravděpodobnost. Na povýšení mé vzdělání nehraje roli
- Nebudu povýšen

8. Co vás motivovalo ke studiu na vysoké škole?:

- Chci se dále rozvíjet a vzdělávat
- Baví mě tento obor a zajímám se o něj
- Zaměstnavatel žádá, abych si dodělal vysokoškolské vzdělání
- Chci získat vysokoškolský diplom
- Vyšší finanční ohodnocení v současném zaměstnání
- Zvýšení kvalifikace a možné lepší uplatnění na trhu práce
- Sociální kontakt a možnost poznat nové lidi
- Jiná...

9. Jak daleko dojíždíte z místa bydliště/ze zaměstnání do vzdělávací instituce?:

- Nedojíždím
- Do 50 km
- 50-100 km
- 100-150 km
- 150 km a více

10. Jaký je Váš současný rodinný stav?:

- Svobodný/á
- Rozvedený/á
- Vdovec/vdova
- Ženatý/vdaná
- V partnerství

11. Podporuje a motivuje Vás rodina/blízké okolí ke studiu?:

- Ano, rodina/blízké okolí mě velmi motivuje
- Spíše podporuje, ale hlavní motivace to pro mě není
- Mají neutrální postoj k mému vzdělání
- Rodina/blízké okolí neví, že studuji VŠ
- Jiná...

12. Jaké vnímáte největší překážky v rámci kombinovaného studia na VŠ?:

- Nedostatek volného času a prostoru na studium
- Skloubení rodiny/práce a školy
- Studium je pro mě příliš těžké
- Vzdálenost/špatné spojení/dojíždění do místa VŠ
- Únava/vyčerpání/stres
- Finanční náročnost
- Jiná...

13. Hodláte pokračovat ve vzdělávání po dokončení současné VŠ?:

- Ano, chci pokračovat na magisterské nástavbové studium
- Ne, nechci pokračovat ve studiu
- Nevím, ještě jsem se nerozhodl/a
- Již mám Mgr./Ing./jiný titul a ve studiu pokračovat nechci
- Jiná...

14. Co je pro Vás během studia VŠ nejvíce motivující?:

- Pocit, že investuji do sebe, do svého vzdělání
- Zlepšení mého pracovního uplatnění
- Spolužáci, sociální kontakt a možnost být součástí kolektivu
- Zvýšení prestiže a sociálního statusu
- Lepší znalosti o daném oboru, které jsou užitečné
- Jiná...

15. Pracujete ve vzdělávací instituci?:

- Ano
- Ne
- Ne, ale v budoucnu chci pracovat

16. Pracujete na pozici školitele/lektora/vedoucího pracovníka?:

- Ano
- Ne
- Ne, ale v budoucnu chci pracovat

17. Zajímá Vás problematika vzdělávání dospělých?:

- Ano
- Ne
- Nevím

18. Věnujete se ve svém volném čase seberozvoji a sebevzdělávání? (Např. poslech vzdělávacích podcastů, dokumentů, četba odborné literatury, sledování dokumentů v televizi).:

- Ano
- Ne
- Občas